

In Gods naam omzien naar elkaar

1. Inleiding

Zoeken naar zin

2. Leven met vragen

Bakens voor het pastoraat

3. Wat het leven de moeite waard maakt
4. De kerk en het Koninkrijk
5. Zorg voor elkaar in de vroege kerk

Hedendaags pastoraat

6. Pastoraat als drieluik
7. Functies van het pastoraat
8. Niet alleen maar woorden

Opdracht van pastores en van kerkbesturen

9. Pastor zijn: roeping en professie
10. De toewijding van de pastor
11. Het kerkbestuur is pastoraal mede-verantwoordelijk

De pastor in de geestelijke verzorging

12. Pastoraat en geestelijke verzorging

Tot slot

Achtergrondgegevens

IN GODS NAAM OMZIEN NAAR MENSEN

Herderlijke brief van de bisschoppen van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland over het pastoraat

1. Inleiding

We leven in een drukke tijd. Iedereen lijkt met een overvolle agenda te zitten, ook in de kerk. Pastores en vrijwilligers geven vaak het beste van zichzelf. Desondanks kennen zij gevoelens van onvoldaanheid. De pastor die bij enkele parochianen een keer meer op huisbezoek gaat, omdat daar redenen voor zijn, beseft plots dat er nog zoveel anderen zijn, die ook nog recht hebben op huisbezoek. De vrijwilliger die zich inzet voor het schoonhouden en het openstellen van het kerkgebouw, wordt zich ervan bewust dat het misschien belangrijker is een taak in de bezoekersgroep op zich te nemen. Het komt er dan op neer dat hij die er nog eens bijneemt. Het zijn ervaringen die de vraag oproepen waar het nu eigenlijk omgaat in de kerk. In dat verband is er een duidelijke roep hoorbaar in de kerk om meer aandacht te besteden aan het pastoraat.

In de beleidsnota die het Collegiaal Bestuur in 2000 publiceerde, neemt het pastoraat, naast andere aspecten van het kerkelijk werk, een prominente plaats in. Het Bestuur is van mening dat het pastoraat meer prioriteit moet krijgen. Daarom werd er ook een themajaar uitgeschreven met de bedoeling door middel van allerlei impulsen meer aandacht voor het pastoraat te vragen. Op verzoek van de Synode werd deze periode van studie en bezinning met een jaar verlengd.

Uit de genoemde beleidsnota blijkt een grote bekommernis voor de ondersteuning van gelovigen bij het ontwikkelen van spiritualiteit. In een ingewikkelde samenleving, waar op dat vlak zoveel op ons afkomt, wordt de persoonlijke geloofskeuze uiterst belangrijk. Vandaar dat de kwaliteit van het geestelijk leven, zowel van de gelovigen afzonderlijk als van de geloofsgemeenschap in haar geheel, een prioriteit dient te zijn in de kerkelijke aandacht. Pastoraat is gericht op het in stand houden en verhogen van die kwaliteit. Of het nu gaat om pastoraat waarbij het individu de volle aandacht krijgt of om groepspastoraat, altijd is het de bedoeling *“de gelovigen in staat te stellen hun kennis te voeden met eigen ervaring en die te delen met anderen. De kerk zelf wordt hierdoor ook opgebouwd en versterkt”* (Beleidsnota pagina 3). In de kerk moet, met andere woorden, het geloofsgesprek in het centrum staan. Het zoeken naar de zin van leven en samenleven in het licht van Gods omzien naar de mensen, behoort tot de kern van het kerk zijn. Alleen op die wijze kan de kerk onderdak bieden aan allerlei zinzoekers, onder wie wijzelf. Tegen die achtergrond vraagt het Bestuur eveneens meer aandacht voor *“het pastoraat aan de individuele mens”* en ziet het de kerkelijke ambtsdragers als *“geestelijke leidslieden”*.

De bedoeling van dit herderlijk schrijven is uiteen te zetten wat wij als bisschoppen, mede vanuit onze oud-katholieke traditie, als inhoudelijke lijnen voor het pastoraat zien. Het wil een bezinning zijn op onze pastorale opdracht in deze tijd, praktische handreikingen zijn in wat volgt niet echt te vinden. Wel is het de bedoeling de pastorale praktijk bepaalde stimulansen te geven die deze naar ons gevoel nu nodig heeft. Na een korte vraagstelling (paragraaf 2), wordt in de bijbel en in de oude kerk naar oriëntatiepunten voor het hedendaagse pastoraat gezocht (paragraaf 3, 4 en 5). In het middenstuk van dit schrijven wordt ingegaan op wat pastoraat is (paragraaf 6). Hoe zich dat vertalen laat in concrete functies of met andere woorden het antwoord op de vraag *waarvoor het pastoraat dient*, komt daarna aan bod (paragraaf 7) en vervolgens wordt de plaats van liturgie en sacramenten in het pastoraat geschetst (paragraaf 8). In het derde deel komt de figuur van de professionele pastor in beeld (paragraaf 9 en 10) én dat van de niet-professionele vrijwilligers die het pastoraat mede dragen (paragraaf 11). Tot slot volgt nog een korte uiteenzetting over kerkelijke ambtsdragers die werkzaam zijn als geestelijk verzorger 'buiten de kerk'.

Hoe belangrijk de professionele pastores voor het pastoraat ook zijn, toch is het pastoraat op de eerste plaats een dienst die gelovigen aan elkaar bewijzen. Daarom is het belangrijk dat overal in de parochies, zowel in de kerkbesturen als in de gemeentevergaderingen, over het pastoraat gesproken wordt. Deze brief is uitdrukkelijk aan alle gelovigen uit onze eigen kerk gericht en wij hopen dat hij een uitgangspunt en inspiratiebron kan worden bij de gesprekken over pastoraat. Wij hopen eveneens dat dit schrijven ook in bijeenkomsten van de pastores aandacht zal krijgen, opdat de beleving van de opdracht waarvoor we samen staan erdoor verdiept zal mogen worden.

Waar in deze brief gesproken wordt over de pastor en de pastorant, wordt de mannelijke vorm gebruikt enkel en alleen om de leesbaarheid te bevorderen. Overal waar *hij* en *zijn* staat kan men deze woorden

vervangen door *zij* en *haar*. Tot slot een woord van dank aan allen die aan de totstandkoming van deze brief hebben meegewerkt.

Het is onze wens, dat we meer en meer mensen mogen worden met vuur in ons hart en woorden van vertrouwen in onze mond, mensen die vertellen hoe geloof zin geeft aan ons leven en hoe de Barmhartige ons draagt en wij elkaar mogen dragen.

Zoeken naar zin

2. Leven met vragen

Wie bewust probeert te leven, stelt zich vragen. Wat is de betekenis van mens zijn en waartoe dient deze wereld? Doet mijn bestaan ertoe? Is ons leven een speling van het lot en zijn wij veroordeeld om er dan maar het beste van te maken? Wat betekent het oprecht *gelukkig te zijn*? Het zijn vragen van alle tijden en van alle culturen. Bij al wat mensen “kunnen”, is het allerm minst duidelijk wie ze “zijn”. Bij alle menselijke prestaties komt de vraag op naar het “waartoe” ervan. Worden mensen er gelukkiger door? Bij al het succes blijven er ook grenzen. Vooral als de confrontatie met grenzen hard en pijnlijk is, komt de vraag naar de zin met des te meer aandrang bij ons op: bij de dood van kinderen of jonge mensen of als menselijk falen rampzalige gevolgen heeft, zoals in Enschede of Volendam, bij het blinde geweld dat onze samenleving bedreigt, bij de ervaring van onmacht in persoonlijke relaties.

Het aanbod aan vormingscursussen en therapieën, dat mensen van dienst wil zijn op de zoektocht naar de zin van hun bestaan, is uitgebreid en kleurrijk. “God” mag dan minder vanzelfsprekend geworden zijn in onze cultuur en “kerk” minder aantrekkelijk, toch lijkt dit mensen allerm minst te bevrijden van de vraag naar de zin van leven en samenleven. Mensen hebben het zoeken in zich, rusteloosheid drijft hen.

Louter theoretische antwoorden op die levensvragen zijn altijd onbevredigend. Levenswijsheid is geen zaak van verstand alleen, het is een bepaalde manier van kijken en luisteren, van voelen en denken, van spreken en handelen. Algemene antwoorden op zinvragen zijn evenmin voldoende. Of jouw leven zin heeft? Het antwoord op die vraag moet je zelf verwerven.

Bakens voor het pastoraat

3. Wat het leven de moeite waard maakt

In de bijbel vinden we dat menselijke zoeken terug als een steeds weerkerend refrein. Ook in het evangelie zoeken mensen Jezus op met de vraag wat het leven nu de moeite waard maakt.

De Heer wil de “Goede Herder” zijn, die mensen naar *leven en overvloed* leidt (Jo. 10,10). Dat is geheel in de lijn van de joodse traditie, die verhaalt hoe de Eeuwige liefdevol naar Zijn mensen omziet, zoals een herder naar zijn kudde.

De Eeuwige daagt de mens uit hetzelfde te doen. Het lijkt echter eerder voor de hand te liggen dat mensen elkaars rivalen worden. Het verhaal van Kaïn en Abel laat daar geen twijfel over bestaan. De Enige doorbreekt die zogenaamde “logica” met de niet te ontwijken vraag: Kaïn, waar is je broer? (Gen. 4,9) Met deze vraag worden machtsfantasieën van ik-alleen-ben-belangrijk, doorbroken. Wie deze vraag horen wil, schept openheid in zijn leven. Je leert open te staan voor anderen en je levensruimte met hen te delen. Deze openheid wordt echter altijd opnieuw bedreigd. De oud-katholieke traditie maakt ons ervan bewust dat deze strijd tussen goed en kwaad de mens tot in zijn wezen bepaalt. Wie werkelijk open wil staan voor de ander, zal daarvoor ook moeten kiezen en deze keuze ook bevechten.

Het Verbond op de Sinaï bevestigt de weg, die de Enige samen met mensen is gegaan, uit de slavernij naar de vrijheid. Maar wat is vrijheid zonder mensen die deze ook inhoud kunnen geven? Vrijheid is niet alleen onder een juk vandaan komen, ze brengt ook een opdracht met zich mee om dat “jukloos bestaan” zo in te richten dat de levenskwaliteit er blijvend op vooruit gaat. In de Wet die Mozes op de Sinaï van de Eeuwige ten geschenke krijgt, wordt precies dat verband gelegd. Het wonder van de bevrijding uit Egypte kan voortgezet worden in het samen bouwen aan een samenleven dat gebaseerd is op gerechtigheid en liefde. De inspiratie daarvoor komt opnieuw van de Enige, die het volk Israël juist tijdens de tocht naar de nieuwe toekomst hebben leren kennen als Degene die naar hen omziet. Deze Levende eren en dienen blijkt de beste garantie te zijn voor het stichten van een menswaardige samenleving. De *Thora* heeft daarom een dubbel fundament: God dienen en van de naaste te houden als van zichzelf. De driehoek die dit Grote Gebod beschrijft, is de ruimte die de mens is gegeven om boven zichzelf uit te groeien. Het is een onvervangbaar geschenk en dé weg naar een zinvol bestaan vol kwaliteit. Als de schriftgeleerde Jezus de vraag stelt: “Wat moet ik doen om het eeuwig leven te

verwerven?”, dan verwijst hij hem naar deze traditie. Jammer genoeg ontbreekt het de wetgeleerde aan de creativiteit om deze in daden om te zetten (vgl. Lc.10,25 e.v.).

Met het Grote Gebod zijn de bakens uitgezet voor het pastoraat. Het verbond waarvan dit het hart vormt, is het fundament voor een pastorale levenshouding. De onvoorwaardelijkheid waarmee de Barmhartige telkens weer het volk zijn liefde verklaart en het daarmee over menig dood punt heen helpt, is spreekwoordelijk. De Enige is met het volk getrouwd en toont zich een betrouwbare partner, steeds op zoek naar mogelijkheden om de geliefde gelukkig te maken. *Zoals een jongeman een meisje huwt, zo zal Hij die u opbouwt, u huwen. En zoals de bruidegom blij is met zijn bruid, zo zal uw God zich verblijden om u*, spreekt de profeet Jesaja het volk na de ellende van de ballingschap toe (Jes. 62,5).

Jezus citeert uit dezelfde profeet als hij, na zijn verblijf in de woestijn, zijn openbare leven begint in de synagoge van Nazareth. *De Geest des Heren is op mij want Hij heeft mij gezalfd om de arme de blijde boodschap te brengen; Hij heeft mij gezonden om de gevangenen verlossing en de blinden het gezicht te verkondigen. Om de onderdrukten in vrijheid te stellen en om het welaangename jaar van de Heer aan te kondigen (Lc. 4,18-19).*

De Eeuwige is begaan met Zijn volk en ziet liefdevol om naar zijn mensen. Jezus is daarvan het beeld en de gelijkenis. Die liefde van de Eeuwige is concreet: Jezus' goede woorden worden vergezeld van bevrijdende daden, als de andere zijde van dezelfde medaille. Hij herstelt mensen in hun menselijke waardigheid en geeft hun daarmee de mogelijkheden terug om ook elkaar naar waarde te schatten als medemensen en naasten. De uitgestoken hand die de Heer mensen reikt, wakkert in hen het bewustzijn aan gekend en bemind te zijn door hun Schepper, die hen onvoorwaardelijk aanvaardt. Door de vergeving van zonden, die zo typisch is voor Jezus' optreden, worden mensen bevrijd van kwaad. Verzoend met God, de anderen en zichzelf zien zij opnieuw de mogelijkheid van een andere, betere toekomst geopend. Allerhande hindernissen die mensen vervreemden van hun mogelijkheden tot liefhebben, worden in de ontmoeting met Jezus overwonnen. *“Uw geloof heeft u behouden, ga in vrede!”*, zegt Jezus tot de zondaar (Lc. 7,50). De ontmoeting met Jezus schept helderheid in het hart van mensen en brengt hen tot ongehoorde actie. Denk in dat verband bijvoorbeeld aan Zacheüs, die de helft van zijn bezittingen uit wil delen aan de armen en van wie degenen die door hem afgeperst zijn het vierdubbel terug mogen verwachten (zie Lc. 19,8). Dat zijn goede daden als een teken van bekering en een herwonnen geestelijke gezondheid!

De rode draad door Jezus' optreden is zijn voorkeur voor armen en behoeftigen, ook daarin is Hij icoon van de Enige. Jezus is allereerst begaan met degenen die gebroken zijn, met mensen die zich in de schaduw van het burgerlijke fatsoen bevinden, met hen die slachtoffer worden van ongrijpbaar kwaad, omdat het structureel is. Het zijn deze kleinen, aan wie ook de minder zonnige kanten van het leven, de beperktheid en de zondigheid bekend zijn, die zich ook het meest openstellen voor zijn boodschap. Ze worden genezen van een al te opdringerige drang tot zelfbevestiging. Hun levensomstandigheden brengen met zich mee dat ze zich bewust worden van wat écht belangrijk is. Zij ervaren hoezeer ommekeer in hart en zinnen noodzakelijk is om de liefde van God werkelijk een kans te geven tussen mensen. Daarom wordt met hen een andere, betere toekomst mogelijk en zijn ze de eigenlijke gidsen op de weg ernaartoe.

De naam voor de nieuwe toekomst is het Koninkrijk der Hemelen, wat duidt op een andere wijze van leven en samenleven, die aangestuurd wordt vanuit het eren van God en het liefhebben van de naasten. De laatsten komen er eerst en de kleinsten zijn er het grootst. Streven naar macht wordt er begrepen als een teken van zwakheid. Kwetsbaarheid is er een keurmerk. De logica van het verstand krijgt er het gezelschap van de wijsheid van het hart. Haat wordt er overwonnen door liefde, vrede groeit er in de vruchtbare grond van geduld en begrip voor elkaar. Het aanvaarden van elkaar als naasten is de basis voor het respect dat eenieder ten deel valt. Het delen van have en goed met elkaar is het voor de hand liggende gevolg.

Mensen die op zo'n manier met elkaar samenleven, mogen gelukkig zijn met elkaar en met de Eeuwige, die dit alles onder hen mogelijk maakt. *Zij zijn toch zijn volk en God zelf zal bij hen zijn. De eerste dingen zijn voorbijgegaan.* De nieuwe toekomst is voorgoed ontsloten (vgl. Apoc. 21,3-5)!

4. De kerk en het Koninkrijk

Om die toekomst van het Koninkrijk is het ook de kerk te doen. De kiem van de kerk is de kring van leerlingen, die Jezus tijdens zijn aardse leven volgen. De vrouwen en mannen die met hem meetrokken en meewerken om het goede nieuws van het Koninkrijk aan anderen te brengen én om het in goede daden van genezing en bevrijding zichtbaar dichterbij te brengen. Daarbij gaat de aandacht allereerst naar degene die verloren dreigt te gaan: de tollenaar, de zondaar, de Samaritaan, de kreupele, en ieder

die op de één of andere manier uit de boot valt. De goede Herder laat de kudde in de steek om dat ene verloren schaap te gaan zoeken, want allen horen erbij (vgl. Lc. 15,1-10).

De maaltijden die Jezus geregeld met mensen houdt - ook met tollenaars en zondaars, voegt het evangelie er nadrukkelijk aan toe - zijn in dit verband symbolisch. Ze zijn niet alleen bevoorrechte momenten van intens samenzijn en dankbaarheid voor elkaar, ze moeten verstaan worden tegen de achtergrond van het paasmaal, waarin de uittocht wordt herdacht. Met de uittocht brak een nieuwe tijd aan en wanneer Jezus maaltijd houdt met de mensen wordt voor hen een nieuwe toekomst geopend. In het vieren van de maaltijd komt Gods Verbond dichtbij: mensen mogen ervaren dat het ook hen betreft, dat zij er óók bij horen. De vriendschap van de Eeuwige wordt er zo gevierd dat men zich boven de eigen gebrokenheid uitgetild weet en de kracht van zijn Geest ervaart. Mensen worden herboren, hun waardigheid wordt recht gedaan. De droom van het Koninkrijk komt in het vizier.

Diezelfde maaltijd is een centraal gegeven in het kerkelijk leven gebleven. In de vroege kerk vinden we hem eveneens terug als de kern van het leven van de christenen. Het breken van het brood in één of ander huis vormt de basis van een gemeenschappelijk leven van eerbied voor elkaar en ontzag voor God (vgl. Hand. 2,44-47). Nog steeds is de eucharistie het hoogtepunt van ons kerk zijn. In de eucharistie zeggen we dank voor al het goede dat God in ons midden tot stand brengt door Jezus, want in Zijn leven, sterven en verrijzen laat de Enige zien hoezeer het Hem ernst is met het heil van de mensen. In het dankbaar gedenken van Jezus wordt ons hart geraakt door Gods Geest. In dit gebeuren worden wij geroepen om elkaar met nieuwe ogen te bekijken en worden we aan elkaar toevertrouwd als zusters en broeders. Dat is de basis voor het pastoraat.

Wij mogen zo herders voor elkaar zijn. Het pastoraat is een dienst die christenen elkaar bewijzen. De term "onderling pastoraat" is dubbelop: hij zegt twee maal hetzelfde.

5. Zorg voor elkaar in de vroege kerk

Elke zondag horen we uit het Nieuwe of Tweede Testament hoe Jezus samen optrekt met die eerste leerlingen en hoe hij voor hen uitgaat. Ons wordt in de Handelingen en de brieven verteld over de oude kerk; we vernemen hoe de eerste christenen samengekomen zijn rondom de Verrezenen. Niemand in hun kring lijdt armoede of is in nood, zieken en stervenden worden niet aan hun lot overgelaten. Kinderen krijgen levenskansen. Vrouwen worden uit hun isolement gehaald. De christenen geven in een grote, drukke wereld, waarin mensen dreigen ten onder te gaan, een krachtig en blij getuigenis, dat anderen aanspreekt en aansteekt.

Ongeveer 2000 jaar later halen wij nog onze inspiratie bij die eerste gemeenschappen. De evangelies vertellen vanuit het standpunt van schrijvers uit de eerste gemeenten van christenen hoe zij tegen de herder Jezus aankijken. Uit de Handelingen vernemen wij hoe de eerste christenen met elkaar omgaan en hoe zij een gemeenschap opbouwen. Wij lezen ook over de moeilijkheden die op hun weg komen en vooral ook over de wijze waarop zij omgaan met conflicten, ruzies en meningsverschillen in hun gemeenschap. Wij nemen kennis van de uiteenlopende standpunten van Paulus en Petrus, maar lezen ook hoe zij, in al hun verscheidenheid van denken, toch ook tot eenheid komen en elkaar weer in de armen mogen sluiten. Een tafereel dat vaak is afgebeeld op de iconen uit de orthodoxe traditie. En in de brieven van Paulus zien wij de gemeenten en hun zorgen voorbijtrekken. Woorden van bemoediging, maar ook vermanende vingerwijzingen zijn er te vinden, die wij voor ons pastoraat broodnodig hebben.

Zo lezen wij de brieven en de Handelingen, niet als een geschiedenisboekje, maar als een bron van leven voor onze dagen. Zo kunnen we in de drie pastorale brieven, twee aan Timoteus en een aan Titus gericht, nagaan hoe aan het gewone alledaagse leven zin en betekenis wordt gegeven voor de opbouw van het Koninkrijk. Het eerste enthousiaste vuur is vermoedelijk wat gedoofd, het loopt niet altijd even goed in die oude gemeenten. Met een aantal concrete en duidelijke richtlijnen wil Paulus de toekomst van de gemeenten veilig stellen, maar hij wil ook de eigenschappen aangeven waaraan voorgangers in de gemeenschap moeten voldoen. Deze opsomming roept soms het beeld op een duizendpoot met heilige uitstraling. De onderlinge verbondenheid vindt haar grond in het geloof. Men moet zich niet bezig houden met kneuterige problemen en haarkloverijen, die niets bijdragen tot het geloof waar Gods leiding op rust (1 Tim 1,1-4). De echte levenskracht van een christelijke gemeente bestaat in de solidariteit van de leden onder elkaar en naar buiten toe. Zo kan het goede bewaard worden dat God ons heeft toevertrouwd door de heilige Geest die in ons woont. Vele parels van wijze raadgevingen zijn hier bij Paulus te vinden. Dat het getuigenis geven niet alleen vreugde geeft, maar ook met bloed en tranen gepaard gaat, leren wij uit de ellende die vele eerste christengetuigen over zich afroepen. En Jacobus wijst ons in zijn brief dan weer op het doen van het goede. Een geloof van vrome praatjes haalt niets uit; het moet handen en voeten hebben.

In de rij van kerkvaders en geschriften uit de eerste eeuwen christelijke geschiedenis is vooral Augustinus geliefd in onze traditie. Voor Augustinus is de christelijke gemeenschap - de kerk - de plaats waar Christus de mens met al zijn kwaad en gebreken opneemt. Gebroken mensen mogen zich geborgen weten in een leven van liefde zoals in een warme mantel in de winterkou. Met een vurig hart in zijn handen wordt onze genade-specialist in kerken afgebeeld. Het gesprek met afgescheiden zusters en broeders pakt hij op. Hij schept ruimte voor overleg en stelt de liefde in het brandpunt. Deze gedreven en rusteloze denker heeft een werkelijkheid ontdekt die hem dierbaar is: de Liefde. Deze stuwende kracht zet de vermoeide mensheid op weg. De zorg om elkaar, gedragen door God zelf, geeft zicht en uitzicht op de Stad van God, waar wij allen zo naar verlangen, een thuis vol vreugde en vrede.

In het pastoraat blijft de christelijke levenshouding van de eerste gemeenschappen niet alleen als een voorbeeld en ideaal voor ons staan, maar is evenzeer onze inspiratiebron voor vandaag en morgen. Kleine christelijke parochies en gemeenten kunnen hier hun bronnen zoeken en hun voordeel mee doen.

Hedendaags pastoraat

6. Pastoraat als drieluik

Pastoraat is als een drieluik dat drie schilderijen omvat. Op het middelste van de drie vind je het eigenlijke thema, op de scharnierende zijpanelen taferelen die het thema in een bepaald kader plaatsen. Het schilderij in het midden van het "pastoraatsdrieluik" toont mensen die er met elkaar proberen erachter te komen wat het leven de moeite waard maakt. Hun blikken gaan daarbij beurtelings naar het linker- en rechterpaneel. In het licht boven de open ruimte van hun kring kun je de Eeuwige vermoeden. Op het linkerpaneel zie je mensen die elkaar ontmoeten en elkaar deelgenoot maken van hun levenservaring. Ze zijn in gesprek met elkaar. Op het rechterpaneel zie je die mensen in gesprek met Jezus. Laten we dit drieluik van dichterbij bekijken en laten we links beginnen.

In gesprek met elkaar

Het is niet altijd even gemakkelijk het leven te nemen zoals het is. Mensen zijn kwetsbaar. De levenskunst bestaat erin voor deze kwetsbaarheid niet weg te lopen, maar ze integendeel een plaats te geven. Dat is makkelijker als het goed gaat, hoewel mensen hun voorspoed ook net iets te vanzelfsprekend kunnen vinden en doen alsof ze daarop recht hebben. Ze beseffen onvoldoende dat ze het leven nooit helemaal in handen hebben. Op het ene ogenblik heb je er grip op, op het andere verlies je die weer. Dat is maar al te duidelijk als mensen tegenslag hebben; dan ervaren ze pijnlijk de onherbergzaamheid, die zo typisch bij het mens zijn hoort.

Het gevoel er geen grip op te hebben komt ook vaak op bij zaken die in de maatschappij niet goed gaan. Wat moet je als gewone mens met het wereldwijde terrorisme? Wat met het blinde geweld op straat? Hoe reageer je op een cultuur waar ik-gerichtheid hoogtij viert en waar dus zoveel mensen met minder kansen uitgesloten worden? De neiging om van deze en andere vragen weg te lopen is groot, omdat we ons daar tegenover te klein en te kwetsbaar voelen.

Toch biedt die kwetsbaarheid een grote kans. Ze vormt de basis voor de ontmoeting tussen mensen. Als mensen zich kwetsbaar weten, ervaren ze meteen dat ze elkaar nodig hebben. Het besef van de eigen kwetsbaarheid doet de aandacht voor elkaar groeien en maakt een dieper contact tussen mensen mogelijk. Wie aandacht geeft, stelt zich open en maakt in het eigen bestaan ruimte voor anderen, dat leidt tot trouw aan mensen, aan hun ervaring en hun beleving ervan. Alleen onder het aandachtige oog en tegenover het luisterende oor van een medemens, nemen mensen het risico zich te tonen zoals ze werkelijk zijn. In het pastoraat wordt er allereerst naar gestreefd zulke ontmoetingen tussen mensen tot stand te brengen.

In gesprek met Jezus

Typerend voor Jezus is zijn toewijding aan het Koninkrijk. Daarvoor heeft Hij Zijn leven gegeven tot in de dood aan het kruis en tot op vandaag blijft Hij ons nabij om het samen met ons te realiseren. Daartoe biedt de Heer ons in feite geen buitengewone leer of een of andere cursus in wonderen. Hij leert ons geen geestelijk gegoochel, maar eerder een eenvoudige en praktische kijk op wat het leven nu echt de moeite waard maakt. De Heer gaat ons voor in een levenswijze die haaks staat op alles wat voor succesvol wordt aangezien in de maatschappij. De weg van Jezus veronderstelt dat je je eigen levensbehoud als hoogste principe loslaat. Zonder dat je daarom jezelf gaat verwaarlozen, is deze levenswijze een protest tegen een manier van leven die medemensen aan de kant probeert te zetten ten voordele van de eigen glorie en het eigen profijt. Het is een aanklacht tegen een wijze van optreden waarbij je jezelf groot maakt door anderen te kleineren. In feite is juist deze laatste levensinstelling een

teken van armoede en kleinzieligheid. Ze is geworteld in angst en egoïsme kan niet anders dan leiden tot definitief gezichtsverlies.

Een mens groeit daarentegen werkelijk uit tot zijn ware maat, als hij zich geven kan aan anderen. In die overgave komt men ook de Eeuwige op het spoor, want juist in de mogelijkheid tot ontmoeting en vriendschap zijn mensen een afstraling van Gods nabijheid.

En al zijn gelovigen maar beperkte mensen, die vaak veel te weinig terecht brengen van hun ideaal en hun roeping, toch mogen we ons verheugen over velen die er wel in zijn geslaagd Jezus van nabij te volgen in vertrouwensvolle overgave aan het Woord dat hij heeft gebracht en op de Weg van God waarop hij is voorgegaan. Zij wisten zich bevrijd van alles wat hen op een ongezonde manier aan zichzelf bond en konden daarom leven vanuit de kracht van de verrijzenis, die gegeven wordt aan mensen die ervoor openstaan. Ook door hen kwam daarom de toekomst van het Koninkrijk dichterbij.

In gesprek over de zin van het leven

In het pastoraat wordt aan gelovigen de geestelijke ruimte geboden waarin ze samen hun leven en de wereld op een zodanige wijze kunnen zien, dat de betekenis ervan zich openbaart. Het beantwoorden van die zin vraag staat centraal in het pastoraat. In het samen delen van onze levenservaring én van de herinnering aan Jezus' toewijding aan het Koninkrijk, wordt het mogelijk dichterbij de echte betekenis van leven en samenleven te komen. Ervaringen kunnen weliswaar volgens de inzichten van de menswetenschappen verhelderd worden, maar de vraag naar hun betekenis houdt in dat er van niveau gewisseld wordt. We hebben er behoefte aan dat er tegen de weidse horizon van het Koninkrijk "ondertitels" bij onze ervaring worden gezet. Niet om onze ervaring te negeren, maar om ze te kunnen plaatsen

Een depressie blijft een depressie met alle lijden dat eigen is aan deze ziekte, maar het komt voor dat iemand dat wel als een bekeringsmoment ervaart. Vanuit de zorg voor een autistische dochter, die heel veel problemen oplevert, klinkt voor haar moeder de roeping voor andere autistische kinderen én hun ouders in het algemeen wat te betekenen. In het getrouwd zijn met elkaar voelen de partners, na jaren misschien, het meer en meer aan alsof het de Heer zelf is, die hen aan elkaar toevertrouwd heeft.

Het zijn maar enkele voorbeelden van ondertitels die mensen aan ervaringen kunnen geven: bekeringsmomenten, roeping, toevertrouwd zijn aan elkaar. Het is belangrijk erop te wijzen dat het de verantwoording is van elke gelovige zelf om uiteindelijk ervaringen van dergelijke ondertitelingen te voorzien. Dat kan niemand in jouw plaats doen, want hun authenticiteit steunt op je persoonlijk geloof. Soms komen mensen ook niet of nog niet aan ondertiteling toe. Men trekt dan woordeloos verder, hopelijk niet alleen, en vooral niet zonder weet te hebben van lotgenoten van wie het gevecht met de nacht ook een neerslag vond in de Schrift.

De taak van de geloofsgemeenschap is het om deze kostbare inzichten, die de traditie ons biedt, te koesteren, opdat ze beschikbaar zouden blijven. Juist in een tijd waarin de "grote verhalen" minder aantrekkelijk zijn geworden, doordat ze de luister van de absolute heiligheid hebben verloren, is het goed te beseffen dat het in de geloofsgemeenschap niet om een theorie gaat, maar om een geschiedenis van mensen die zich met hart en ziel gegeven hebben aan elkaar en aan de Heer. Hun getuigenis wordt in de kerk bewaard als voorbeeld ter inspiratie voor ons allen.

De herinnering aan Jezus Christus én aan deze getuigenis verplicht, hun toewijding stelt vragen bij onze behoudsgezinde levensinstelling. *Leven en overvloed* (Jo. 10,10) voor iedereen moet het uitgangspunt worden en daarom kan de herinnering aan hun engagement "gevaarlijk" zijn. Ze ontmaskert immers de valse logica van onterecht ingenomen machtsposities, waardoor de ene mens zich boven de ander verheft en legt daarmee alle onrecht bloot. Daar waar met deze "gevaarlijke herinnering" in het hart, het leven ontcijferd wordt, worden dictators van hun voetstuk gehaald en leugens aan de kaak gesteld.

Al wat gij op aarde zult binden, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemel, geeft Jezus de leerlingen mee (Mt.18,18). Deze opdracht duidt precies op dit gegeven: dat het tot het getuigenis van de christenen behoort de vinger op de wonde van onrecht en zonde te leggen. De geloofsgemeenschap biedt de geestelijke ruimte voor de kritische kijk op de werkelijkheid. Het kwaad moet als zodanig benoemd worden, want als dat niet gebeurt gaat het zeker verder woekeren. Het vraagt een scherp inzicht in wat er zich in het persoonlijke leven van mensen, in de kleine en in de grote samenleving afspeelt. Het vraagt bovendien ook de moed om het gemakkelijke zwijgen te doorbreken en mensen voor hun verantwoordelijkheid te stellen. Je kan dat het profetische aspect van het pastoraat noemen.

Het blijft echter ook niet bij het benoemen van het kwaad alleen. Evenzeer moet het de bedoeling zijn nieuwe perspectieven te openen. Mensen kunnen bevrijd worden van hun hang naar het kwade en in staat gesteld om zich in te zetten voor het geluk van hun medemensen. Gods Geest laat niet af mensen

daartoe te bewegen. Dat is niet zozeer te merken in een of andere spectaculaire wending die iemands leven neemt - alhoewel dat niet uitgesloten moet worden - als in een voelbare kwaliteitsverbetering van het leven, waardoor een mens vrede vindt in het hart. Elk beroep en elke levensstaat, elke positie in welke maatschappelijk segment dan ook, biedt mogelijkheden om gewetensvol mee te bouwen aan de toekomst van het Koninkrijk, dat uiteindelijk de zin van ons bestaan uitmaakt.

7. Functies van het pastoraat

Concreet functioneert het pastoraat altijd op vier te onderscheiden wijzen, die met de volgende werkwoorden kunnen worden benoemd: helen, bijstaan, begeleiden en verzoenen. Het kader is de geloofsgemeenschap en het gaat steeds, in principe, om een wederkerige dienst van medechristenen. De specifieke rol van de ambtsdrager-pastor, die vaak tegelijkertijd de professional is, komt later nog ter sprake. Deze functies worden niet alleen in het individuele pastoraat waar gemaakt, maar in het groepspastoraat, zoals dat in allerlei activiteiten van sociale uitjes tot en met groot huisbezoek gestalte krijgt, wordt hiernaar evenzeer gestreefd. In wat volgt geven we telkens enkele voorbeelden in dat verband. Ook in dat groepspastoraat is de rol van de professionele pastor niet onontbeerlijk, alhoewel hij natuurlijk een stimulerende en zelfs dragende rol kan vervullen.

Helen: wat op de eerste plaats in het pastoraat wordt nagestreefd, is dat mensen geheeld worden. Dat betekent dat "pastorale omgang" met elkaar een gunstige invloed heeft op de geestelijke gezondheid in het bijzonder en op het welbevinden in het algemeen. Het bewogen worden van Jezus door het lichamelijk en geestelijk lijden van mensen klinkt als een refrein in het hele evangelie. De Heer is de heelmeester, die mensen dank zij hun geloof opnieuw op de been brengt, als een voorafspiegeling van de heilheid die een kenmerk is van het Rijk van God. Ook nu kijken velen uit naar heling van hun gekwetste bestaan en het pastoraat moet dan ook begrepen worden als een bijdrage aan het welzijn van *heel* de mens. Een groep ziekenbezoekers kan bijvoorbeeld aanzienlijk bijdragen tot het realiseren van deze functie van het pastoraat in de parochie. Een ander voorbeeld is het organiseren van een ziekenzalving in parochieverband. Daarin laat een parochie ook zien dat men zich gezamenlijk verantwoordelijk weet voor het welzijn van de zieke medeparochianen.

Bijstaan: pastorale zorg staat op de tweede plaats voor het bijstaan van mensen die het moeilijk hebben als gevolg van tegenslag in hun leven of verlies van een dierbare die gestorven is. Die mensen willen we in de moeitevolle omstandigheden waarin ze moeten leven, troosten en bemoedigen. *Zalig zijn zij die treuren, want ze zullen vertroost worden*, klinkt het plechtig in de bergrede (Mt. 5,4). Degenen die het moeilijk hebben, hebben recht op troost. Het omgekeerde is nog meer waar: het is onrechtvaardig als zij met hun verdriet alleen blijven! Mensen troosten is hen nabij zijn, van mens tot mens, van hart tot hart. Die nabijheid versterkt het gevoel dat men ondanks tegenslag of mislukking er zijn mag in Gods ogen. Een parochie stelde bijvoorbeeld een bundeltje samen waarin mensen die het moeilijk hebben, een troostend woord kunnen vinden. Groepen, waarin rouwenden elkaar ontmoeten, zijn op zo'n moeilijk ogenblik in het leven vaak van onschatbare waarde.

Begeleiden: op de derde plaats willen we in het pastoraat mensen begeleiden in het maken van keuzen op grond van hun christelijke geloofsovertuiging. Het gaat hier opnieuw om het profetisch accent in het pastoraat. Mensen worden in hun leven meer of minder vaak uitgedaagd om juiste beslissingen te nemen, om te kiezen voor het goede. Het is de kunst als pastor medegelovigen op dit punt niet onder al te grote druk te zetten, maar evenmin hen te weinig uit te dagen. Jezus onderrichtte met gezag, vertelt het evangelie ons (Mt. 7,29). Het betekent dat mensen door zijn boodschap geraakt werden, omdat ze geloofwaardig was. Tenminste iets van diezelfde geloofwaardigheid moet in het pastoraat terug te vinden zijn, opdat wij elkaar zouden kunnen oproepen om ons radicaler achter Jezus en zijn levenskeuzen te scharen. De vele initiatieven tot toerusting in onze parochies zijn in dit kader van belang. De volwassenencatechese, de bijbelkringen, de geloofsgesprekskringen en de geloofscursussen zijn alle onmisbare initiatieven om van deze functie op het parochieniveau werk te maken. Verder is een initiatief als "Zorg en verantwoordelijkheid" over mantelzorg, zoals dat door het OMDO (Overleg Missie, diaconaat en ontwikkelingssamenwerking) genomen is, een goed voorbeeld van de wijze waarop de parochie gelovigen die zich laten raken door het lot van medemensen, kunnen ondersteunen. De ontmoeting met nieuw toegetreden in hun eenvoudig en helder getuigen van keuze voor het geloof, is een ander voorbeeld van de manier waarop parochianen elkaar begeleiden op de weg van het christen-zijn.

Verzoening: ten vierde willen we in onze pastorale omgang verzoening bewerken. Ook vanuit de oud-katholieke traditie hebben we hier met een belangrijk thema te maken. Dat mensen verzoend raken met zichzelf, met medemensen en met God, is het doel. Verzoening heeft te maken met het overwinnen van vervreemding. Vervreemding treedt op als hetgeen je leven de moeite waard maakt, uit het zicht verdwijnt. Dat kan allerlei oorzaken hebben maar het resultaat is oppervlakkigheid en eenzaamheid. Schuldgevoelens versterken het gevoel van op jezelf aangewezen te zijn en de relatie met God wordt in dit verband eveneens onbespreekbaar. In het evangelie zien we hoe Jezus voor deze vervreemding oog heeft en mensen hun zonden vergeef, daardoor ontvangen zij nieuwe kracht en wordt een nieuwe vrijheid hun deel. Waar zonden vergeven zijn, houdt het isolement op en krijgen mensen opnieuw toegang tot de gemeenschap en tot God.

Vervreemding is ook een collectieve kwaal, waaraan we samen kunnen lijden. Wat in de grote wereld fout gaat, verklaren we vlug tot een *té-ver-van-ons-bed-show* en wat er in de eigen samenleving structureel verkeerd zit tot politiek-die-niet-hoort-in-de-kerk. Het zijn tekenen dat we kiezen voor het comfort van een burgerlijk bestaan liever dan ons te laten raken door de roep van medemensen, die onze solidariteit nochtans nodig hebben. Daarbij verliezen we helemaal uit het oog dat we ook onszelf tekort doen door dit gebrek aan solidariteit.

Ook in onze dagen kan het belang van de verzoening, zowel in het persoonlijk leven als in dat van een gemeenschap, maar moeilijk onderschat worden. Mensen en gemeenschappen kunnen lijden onder de oppervlakkigheid van hun bestaan, die hun wordt opgelegd door een onverwerkt verleden of een gesloten opstelling van hun omgeving. Waar wij mensen de vergeving van hun fouten kunnen aanzeggen, daar openen zich nieuwe perspectieven. Uiteraard betreft het niet het goedkoop goedpraten van wat eens fout ging. Het gaat erom mensen te sterken opdat ze hun verantwoordelijkheid nemen. We willen elkaar ondersteunen om te leren leven met de schaduw die onherstelbaar leed nu eenmaal ook werpt over het leven van degenen die het aangericht hebben. Mensen vergeving aanzeggen is hun en hun gemeenschap wegen tonen naar verrijkende vriendschap. Bovendien gaat het erom mensen op te roepen zelf ook degenen te vergeven die hun onrecht hebben aangedaan. 'Vergeven' behoort tot de meest diepe gebaren die mensen kunnen maken en ze is onmisbaar bij de opbouw van een vreedevolle samenleving. Het is aan te bevelen dat parochies zich opnieuw gaan bezinnen over de plaats van de verzoening in de gemeenschap. Als parochianen elkaar vergeving kunnen schenken, zal dat een bron van kracht voor de hele gemeenschap blijken te zijn. In vastenprojecten die ons oproepen tot concrete inzet voor rechtvaardigheid en vrede, gebeurt een en ander in de meer maatschappelijke zin. De Wereldraad van Kerken wijst ons daarbij vaak de weg. We denken concreet bijvoorbeeld aan de initiatieven in het kader van de actie "Geweld, niet geweld". Van gesprekken van parochianen, bijvoorbeeld bij een groot huisbezoek, waarin men elkaar spontaan en hartelijk tegemoet treedt en deelgenoot maakt van de eigen vreugden en het eigen verdriet, kan een grote stimulans tot geestelijke groei uitgaan.

8. Niet alleen maar woorden

Een woord vol bemoediging of troost kan een dag weer goed maken. Een hand geven of een bloem meebrengen of meegeven geeft aan woorden vleugels. Door het woord dat Jezus de Christus tot ons spreekt bij het openleggen van het bijbelse getuigenis over hem, bloeit ons hart vol vuur open. In het brood dat hij breekt en de beker die hij reikt herkennen wij ten volle zijn aanwezigheid. Hiermee willen we maar zeggen dat de kerkgemeenschap ons niet alleen woorden, maar vooral ook tekenen van Gods liefde aanreikt in de sacramenten en in de liturgie.

In de beeldtaal van de sacramenten speelt overigens de relatie tussen de mensen die erbij betrokken zijn een voorname rol. Het is alsof in het sacrament de betrokkenheid van God overgaat in de betrokkenheid waarmee mensen elkaar omringen en omgekeerd. In die zin maken de sacramenten duidelijk dat mens en God niet in gescheiden werelden leven. Sacramenten zijn altijd ingebed in de geloofsgemeenschap, waaraan ze zijn toevertrouwd als een kostbaar teken van de trouwe vriendschap van de Eeuwige met zijn mensen.

In het pastoraat trekken Woord en Sacrament, de liturgie, het dagelijks bestaan met vreugden en zorgen open naar die onzichtbare ruimte van Gods aanwezigheid. Geen leegte is er, maar vermoeden en vooral vertrouwen dat de Barmhartige eeuwig onze Herder is. Met onze gedachten proberen wij hierin mee te gaan en in te haken op de woorden die gezegd worden. In sacrament en teken haken wij ons gevoelen en hart vast aan de tekenen. Werden sacramenten in de traditie niet "de troostmiddelen" van de kerk genoemd?

In dit kader heeft het sacrament van het ambt een bijzondere betekenis. De kern van het ambt is toch dat het van de Heer uitgaat en dat zij, die het bekleden, in zijn voetsporen treden, begaan met mensen, met

hun wel en wee. In het bedienen van de sacramenten representeert de ambtsdrager niet alleen de gehele geloofsgemeenschap, maar uiteindelijk ook de Heer zelf, die Zijn handen naar ons uitstrekt.

De herderlijke zorg om elkaar is als bijzondere dienst aan de ambtsdragers toevertrouwd als teken van het omzien naar ons door de levende Heer zelf. Water van nieuw leven, zalf voor troost en toewijding, brood van leven en wijn van vreugde om te delen, een zegen van heil en vergeving, zegenende handen over een verbond van liefde en vertrouwen, een licht dat richting geeft, tekenen van een God zich inlaat met ons, die over ons waakt en ons met grote vleugels draagt.

Gewijde en toegewijde ambtsdragers staan op de brug in het tekenverkeer van liturgie en sacrament. Zij worden vanuit de gemeente vooruit gezonden met gebeden naar God toe om te danken, om te vragen voor zoveel wat ons raakt en om Gods lof te zingen. Samen met Jezus de Christus komen zij ook terug naar de mensen met woorden en tekenen vol licht en liefde.

De pastor voelt zich echter ook te klein voor het behartigen van geheimen die dieper zijn dan wij vermoeden. Toch is het een heerlijke opdracht tegelijk bescheiden en bevlogen de horizon naar tekenen van Gods aanwezigheid open te mogen leggen.

Pastoraat speelt zich altijd af voor Zijn aangezicht, Hij is “de Derde” die altijd aanwezig is. Behalve door de sacramenten, die bijzondere tekenen zijn, hebben we nog andere wijzen om ons geloof in Zijn betrokkenheid uit te drukken. We kunnen samen de H.Schrift lezen en Zijn Woord overwegen, samen bidden en in het besef van Zijn luisteren verwoorden wat ons beweegt. We kunnen een ander ook de hand boven het hoofd houden en zegenen, een vredegroet geven en onze kinderen tekenen met een kruisje op hun voorhoofd. Wie creatief is in het zoeken naar deze kleine rituelen, zal leren ervaren hoezeer ze een verrijking zijn voor het geloofsleven. De stille tochten die door straten trekken om uiting te geven aan het verdriet om medemensen die de dood vonden bij een ramp of als slachtoffer van geweld, zijn rituelen die oneindig meer uitdrukken dan de beperkte zeggingskracht van woorden.

Opdracht van pastores en van kerkbesturen

9.Pastor zijn: roeping en professie

Als mensen de bodem van hun bestaan lijken te raken, mogen ze erop rekenen dat ze er niet alleen voor staan. In het evangelie is het de Heer zelf die met hen mee de weg naar Emmaüs gaat. Op hun weg spreken de leerlingen met elkaar over *al wat er gebeurd was* (Lc. 24,14). Ze maken elkaar deelgenoot van hun verdriet en hun wanhoop. In wat voor wereld leven ze als *profeten worden uitgeleverd om gedood te worden* (vgl. Lc. 24,20)? Hoe moet het nu verder? Is er een ‘verder’?

Ook in het eerste testament ontmoeten we mensen die hun nood uitschreeuwen en wier roep een gehoor vindt bij de Levende. God wordt door hun lijden bewogen en roept mensen om in Zijn naam mensen bij te staan (vgl. Ex. 3 bv.). Daarom vindt het volk koningen en profeten, herders en gidsen die uitzicht geven op een hoopvol bestaan. Uiteindelijk schenkt de Enige ons de Heer Jezus zelf, als de gestalte van Gods liefde onder ons (vgl. 1Joh. 4,9).

Vandaag roept dezelfde Heer mensen om in Zijn Naam met medemensen op pad te gaan. Het is de taak van de kerk die roeping te toetsen en te (h)erkennen en de bakens voor de realisatie ervan uit te zetten. Niemand kan pastor zijn zonder op dezelfde wijze als de Heer diep geraakt te zijn door de diepste nood van medemensen. Door hun vragen en nog sterker door hun verlangen naar toekomst, voelt de pastor zich geroepen door de Heer om mensen te vergezellen op hun levensweg. Ter gelegenheid van onze gesprekken tijdens de afgelopen advent over kerkopbouw, werd een en ander als volgt uitgedrukt. We hebben behoefte aan “charismatische gemeenschappen”, waar God bij de naam wordt genoemd en mensen gezien mogen worden. Evenzeer hebben we behoefte aan “charismatische voorgangers”, van wie je aanzetten kunt verwachten, die je stimuleren en motiveren. Gelovige voortrekkers die betrokken zijn op mensen én op het Mysterie. Leiders die het als hun roeping zien om God temidden van de mensen present te stellen.

Dit veronderstelt zeker in onze tijd bepaalde kwaliteiten en het ontwikkelen van een duidelijke professionaliteit aan de kant van de pastor. Hoezeer het pastoraat ook een dienst aan medemensen is, die steunt op gelijkwaardigheid, toch draagt de pastor in de pastorale relatie een eigen verantwoordelijkheid ten opzichte van de pastorant. Deze laatste maakt zich kwetsbaar doordat hij zich aan de eerste toevertrouwt. Dat brengt een grote morele verantwoordelijkheid met zich mee, die zich uit in de persoonlijke betrouwbaarheid, het ambtsgeheim en het onderhouden van een beroepscode. Centraal staat in de pastorale relatie de vrijheid van de pastorant. Op geen enkel punt kan er in de relatie sprake zijn van dwang. Uiteindelijk is pastoraat een dienst die de pastor in het kader van de

geloofsgemeenschap, waarin hij geroepen werd, aan medemensen aanbiedt en waarop zij al dan niet, geheel of gedeeltelijk, voor langere of kortere tijd ingaan.

Verder willen we eveneens het *vrijmoedige initiatief* van de pastor beklemtonen. Hulpverleners gaan alleen naar die mensen toe die hen verzoeken te komen, pastores wachten niet op de uitnodiging en nemen ook zelf het initiatief. Dat heeft een diepe zin. Het is een uiting van hun grote belangstelling voor mede-gelovigen. Zoals de Heer op weg naar Emmaüs ongevraagd komt meelopen, zo vindt men soms of vaker een pastor een eind meelopend op de levensweg. Ook in deze tijd, die zo sterk door ieder-voor-zich gekenmerkt wordt, zijn mensen vaak aangenaam verrast, als er iemand in hen geïnteresseerd is. De eerlijke belangstelling voor iemands lotgevallen doet geen afbreuk aan zijn vrijheid; ze is een uitnodiging om zich toe te vertrouwen aan een specifieke vriendschap die wordt aangeboden. Of men er dan ook op ingaat, is uiteraard nog een andere zaak.

Bij het aanbieden van een pastorale relatie zal de pastor zorgzaam te werk gaan, hij betreedt immers het domein van *de vreemde wereld van een ander*. Die ander beleeft zijn of haar ervaringen op een eigen wijze. Ze hebben een eigen kleur. Het is niet alleen de kunst die kleur te ontdekken, maar evenzeer behoort het tot het pastorale ambacht voor die kleur ruimte te scheppen, op de eerste plaats in het eigen hart. Afstemming op het ritme van de ander is bovendien geboden bij het betreden van zijn levensterrein. Respect voor iemand blijkt vooral uit het geduld dat de pastor kan opbrengen. De traagheid waarmee iemand het hart voor een ander opent, is vaak recht evenredig met de diepte van de ervaringen die hij of zij wil delen. Soms worden daarentegen bepaalde ervaringen op een agressieve en zeer directe wijze in het gezicht van de pastor geslingerd, dat verraadt de pijn van mensen. Respect blijkt dan uit het begrip dat de pastor opbrengt voor die pijn. Vaak speelt angst een grote rol bij moeilijke levenservaringen. Zowel de uitnodigende houding van de pastor als zijn geduld maken duidelijk dat hij het voor die angst niet op een lopen zet. Dat is precies het teken van hoop waaraan mensen die het moeilijk hebben zo'n behoefte hebben. Zo wordt het isolement doorbroken dat de angst rondom hen optrekt en wordt daarmee het eerste prille uitzicht op nieuwe vrede voor het hart.

Het komt echter ook voor dat je, juist omdat je pastor bent, vanzelfsprekend in vertrouwen wordt genomen en dat mensen je heel spontaan een kijk verschaffen in hun hart. Het is een uiting van de verwachting dat de pastor steun en bemoediging bieden kan.

Voor alles zal de pastor streven naar *authenticiteit* in zijn optreden. Authenticiteit heeft te maken met oprechtheid en het feit dat de daden passen bij de gevoelens en omgekeerd dat de eigen bewogenheid blijkt uit het gedrag. Mensen hebben vaak een fijne neus voor het niet samenvallen van binnen- en buitenkant. Doen *alsof* je iemand nabij bent, heeft in de regel een erg negatief effect. Warmte straalt men alleen uit als je in het eigen hart ook reëel ruimte schept voor de ander. Betrokkenheid is pas oprecht, als men werkelijk ook met zijn wezen beschikbaar is voor de ander. Door zulke betrokkenheid beleven mensen aan de pastor ook onmiddellijk de geestelijke dimensie van zijn aanwezigheid. Het is immers een teken van zijn bekommernis dat de pastorant het leven de moeite waard blijft vinden en bovendien Gods liefde daarin ervaren kan. Deze authenticiteit is ook een voorwaarde zonder welke die geloofsboodschap niet op een goede manier ter sprake gebracht kan worden. De bemoediging die van de pastor uitgaat, opent de ogen voor de Verrezenen, die ons op ons levenspad blijft vergezellen en voor de Heilige Geest, die bron van sterkte en troost is. Ze verwijst naar de geborgenheid die reikt tot bij de Eeuwige en die daarom de grondkleur mag zijn van ons leven.

Pastores zijn mensen met een ideaal, ze verkiezen het pastoraat soms boven aantrekkelijke beroepsperspectieven buiten de kerk en verzaken aan het overeenkomstige inkomen. Het levert hen nog steeds een moreel krediet op in de brede lagen van de bevolking. De verwachtingen ten aanzien van pastores blijven ook vandaag de dag nog hoog gespannen, zowel binnen onze kerk als daarbuiten. Nochtans zijn pastores ook maar mensen met beperktheden en onvermogen. Recht evenredig met die hoge verwachtingen is de kritiek die men ook op pastores hoort uiten. Het is terecht dat de gelovigen kritisch betrokken zijn bij de wijze waarop de pastores hun werk doen, maar er wordt nog teveel verlangd dat de pastor het bekende schaap met vijf poten evenaart. Wat hij allemaal niet moet kunnen: preken, voorgaan in de liturgie, catechese geven aan alle leeftijden, organiseren, conflicten beheersen, bemiddelen, beheren, vrijwilligers motiveren, vergaderingen leiden, inspireren en noem maar op. Natuurlijk is het onmogelijk om al deze dingen allemaal even goed meester te zijn. Dat moet de pastor ook van zichzelf weten. Hij mag niet in de val trappen om aan al die verwachtingen te willen voldoen. Dan ligt de overspannenheid of het uitgeblustzijn op de loer. Op de eerste plaats is geduld met jezelf hier op zijn plaats. Wie zich gewetensvol inzet om bij te blijven in zijn beroep door zichzelf voortdurend te vormen door studie en vorming, doet wat hij kan om zijn mogelijkheden verder te ontwikkelen. Op de tweede plaats is het beter een pastor te zijn die "ook maar een mens" is, dan iemand die een kunstmatig

imago hoog probeert te houden. De parochie kan vaak beter leven met onvolkomenheden van hun pastor, dan hij zelf aanvankelijk zou denken.

Pastor-zijn is een ingewikkelde zaak. Daarom achten wij een degelijke pastorale opleiding ook van groot belang. In die zin wordt in onze eigen opleiding geïnvesteerd teneinde haar ook in dit opzicht een hoogstaand niveau te geven. In het kader van de ontwikkelingen in het academisch onderwijs, zijn we genoodzaakt onze opleiding opnieuw te overwegen. Daarbij zal de bekommernis voor de professionaliteit van de nieuwe pastores en hun aansluiting bij de realiteit van onze kerk voorop staan.

Tot slot willen we nog wijzen op de verantwoordelijkheid die een parochie voor haar pastor(es) draagt. Het komt voor dat pastores omwille van de grote eisen van hun werk, knel komen te zitten. Enig begrip vanwege de parochie past dan wel. Uitdrukkelijk geldt in zo'n situaties dat pastoraat een wederkerige dienst is die gelovigen aan elkaar bewijzen en dat elke pastor altijd ook een mede-gelovige blijft.

10. De toewijding van de pastor

Zoals gezegd: pastoraat is als een drieluik dat het verhaal vertelt van mensen die op zoek zijn de zin van hun leven. In dit verhaal kan de pastor een bijzondere rol spelen. Daarvoor is het niet alleen nodig dat hij zijn "vak" goed beheerst, hij moet evenzeer zorg dragen voor de eigen geloofsbeleving. Daarom is het voor hem belangrijk een drievoudige openheid te ontwikkelen: de openheid naar de medemensen, naar God en naar zichzelf. Je zou het ook een drievoudige vrijheid kunnen noemen.

Dat de pastor vrij probeert te zijn voor zijn medemensen, betekent dat "de nood van de ander zijn agenda bepaalt", zoals een ervaren pastor het uitdrukte. Het heeft alles te maken met de kunst van het luisteren, die een pastor zich probeert eigen probeert te maken. Luisteren heeft in dit geval ook alles te maken met *opluisteren*. Het gaat erom de mens tot zijn recht te laten komen; dat is de pastorale bekommernis bij uitstek. In die zin heeft het ook niet de functionaliteit die eigen is aan gerichte hulpverlening. Terwijl vroeger mensen nog al eens de pastor opzochten met bepaalde problemen bij gebrek aan hulpverlening, is dit in onze tijd veranderd. Een pastor heeft vaak niet veel aan de oplossing van concrete problemen bij te dragen en zal in vele gevallen naar gespecialiseerde hulpverlening moeten verwijzen. Wel helpt hij door zijn luisteren in een medemens een openheid te creëren voor de bevrijdende aanwezigheid van Hem, die evenmin onze problemen oplost, maar ons wel nabij is met Zijn genade en de uitdaging van Zijn geboden. Een bijzondere wijze van luisteren is het bidden voor en met de pastoranten, datgene waarvan zij je als pastor deelgenoot gemaakt hebben, overwegen in je hart, terwijl je je bewust probeert te worden van Zijn aanwezigheid. Dat maakt de verbondenheid met de pastoranten compleet!

Dit brengt ons meteen bij de openheid van de pastor voor God. Het betekent dat hij ruimte maakt in de bezigheden en in het hart om met de Eeuwige te zijn. Het komt er toch op aan Zijn leerling te zijn en Zijn liefde te kunnen meedelen aan medemensen. Zoals profeten hun hart openstellen voor de Eeuwige, zo zijn pastores in principe ook helemaal beschikbaar voor de zorg die Hij voor mensen heeft. Bij Jesaja vinden we dit prachtig verwoord: *De Heer heeft mij als een leerling leren spreken, om uitgeputte mensen bij te staan. Met een woord wekt Hij mij in de morgen, in de morgen wekt Hij mijn oor om als een leerling toe te horen* (Jes. 50,4). Dat veronderstelt dat pastores afrekenen met het gevaar van misplaatste eigenliefde. Het komt er immers niet zozeer op aan met de eigen persoon voor het voetlicht te komen, dan wel met Hem in wiens dienst men is. Centraal staat het streven naar een *biddende grondhouding* die in het werk, in de contacten met medemensen, als vanzelfsprekend ruimte creëert voor Gods aanwezigheid. Het komt erop aan uiteindelijk iets van het "bidden zonder ophouden" in jezelf te voelen ontwakken (1 Tess. 5,17). Daartoe is het in ere houden van een bepaald gebedsleven met expliciete gebedsoefeningen van groot belang. Maar ook op dit punt komt het niet op de prestatie aan, maar op de innerlijke diepgang die iemand uiteindelijk *gegeven* wordt.

De pastor dient ook op zichzelf te letten, vrij te zijn voor zichzelf. Het instrument voor het pastoraat is de eigen persoon. Daarom dient er ook aandacht te zijn voor de persoonlijke geestelijke groei. De pastor is ook een mens met eigen zinvragen. Evidente antwoorden op die vragen zijn net zo min voor hem beschikbaar als die voor andere mensen voor de hand zouden liggen. Het is goed als de pastor zichzelf geestelijk bij het eigen levensavontuur laat begeleiden, teneinde zelf ook authentieke rust in het leven te vinden en vrede voor het eigen hart. Dat zal zowel voorkomen dat hij zichzelf teveel op de voorgrond dringt of onpersoonlijk wordt in de wijze waarop hij zijn pastorale rol vervult. Het is immers zijn roeping juist in het op zich nemen van het pastorale ambt een mens te worden naar het hart van de Eeuwige. De kans daartoe krijgen kan een mens met diepe dankbaarheid vervullen, want het is een groot geluk als je je tot het pastorale beroep aangetrokken weet.

Voor de opdracht om deze driedubbele openheid te verwerven en steeds weer te verdiepen, staat de pastor niet alleen. Hij mag daarbij niet alleen rekenen op de steun en de bemoediging van de gemeente,

hij kan ook beroep doen op medepastores in de eigen kerk en in oecumenisch verband. Het college van medepastores is als een thuis, dat de nodige geborgenheid biedt om eigen onzekerheid en beperktheid bespreekbaar te maken. Evenzeer is het een werkverband waarin de verscheidenheid aan gaven een ieders pastorale optreden verbreden en verdiepen kan. De drie beschreven opdrachten zouden een belangrijke plek moeten hebben in deze collegiale inbedding. Geen pastor kan zonder het collegiale overleg over mens en maatschappij, het samen bijbel lezen en bidden en de wederzijdse steun in het werken aan de eigen geestelijke groei. De opdracht is te complex en de uitdaging om bij de kern te blijven of telkens opnieuw bij de kern te komen is te groot om het op je eentje te volbrengen. Gemeenschappelijke studiedagen en retraites, teamoverleg en pastoresvergaderingen zijn van groot belang omdat ze het collegiale overleg binnen de kerk de nodige structuur geven. Bovendien is het zonder meer noodzakelijk dat pastores ook in de oecumene collega's ontmoeten en de band met hen verdiepen. Deze bredere contacten relativeren vaak de beperktheden van de eigen kerk en tonen soms onverwachte wegen om ermee om te gaan. Daarbij komt deze brede verbondenheid, over kerkgrenzen heen, de geloofwaardigheid van het pastorale optreden in de samenleving in het algemeen ten goede.

11. Het kerkbestuur is pastoraal mede-verantwoordelijk

Maar het pastoraat is alles behalve de opdracht van daartoe aangestelde pastores alleen. Als het onderlinge pastoraat de grondvorm is, dan is het pastoraat een zaak van elke parochiaan en daarom kan het ook niet anders of een kerkbestuur draagt mede verantwoordelijkheid voor het herderlijk omzien naar elkaar. In die zin spreekt het Statuut van onze kerk als het stelt dat in *de zorg voor het algemene kerkelijke leven in de parochie* inbegrepen is dat het bestuur *de pastoor(s) raad dient te geven bij hun taak ten aanzien van de leden van de parochie* (artikel 20). Het kerkbestuur wordt dus gezien als een klankbord voor de pastores, onder andere wat de uitwerking van zijn pastorale opdracht betreft. Het kerkbestuur is niet de werkgever van de pasto(o)r(es), maar vormt wel de groep van vrijwilligers die samen met de pasto(o)r(es) het pastoraat in de parochie mogelijk maakt en draagt. Een zekere collegialiteit onder alle leden van het kerkbestuur, de pasto(o)r(es) inbegrepen, is daarom volkomen terecht. Dat de leden van een kerkbestuur niet overvraagd mogen worden in deze zin is eveneens terecht.

Omgaan met geloof: bij dat pastorale overleg in de schoot van het kerkbestuur is het, ten eerste, belangrijk kritisch te zijn ten aanzien van de wijze waarop in de parochie met het christelijk geloof wordt omgegaan. Met name is het belangrijk de vraag te blijven stellen of de manier van geloven voldoende aansluit bij de levenservaring van de parochianen. Met deze vraag is de blik op het linkerpaneel van het "pastoraatsdrieluik" gericht. Dat heeft als onderwerp wat mensen meemaken, hun wederwaardigheden, gevoelens en verlangens. Een en ander veronderstelt niet alleen dat het kerkbestuur erop toeziet dat parochianen in de parochie in het algemeen en bij de pastores in het bijzonder terecht kunnen met hun verhalen, maar eveneens dat deze voldoende doorklinken - zonder persoonlijk te worden - in de prediking, de voorbeden, eventuele acties en/of initiatieven die men neemt.

Evangelie aan bod: de tweede vraag die in de schoot van het kerkbestuur gesteld dient te worden, is of het evangelie voldoende aan bod komt bij het parochieleven. Hier verschuift de blik naar het rechterpaneel van het "drieluik", dat van de "herinnering aan Jezus Christus". Het kan een open deur lijken en toch blijkt in de realiteit telkens weer het gevaar dat een parochie verwordt tot een veilig en genoeglijk eigen wereldje, waarin de uitdaging van het evangelie nog amper kansen krijgt. De vraag is steeds of de bekommernis voor de concrete komst van het Koninkrijk nog voorop staat.

Onderling pastoraat: de derde vraag betreft de mogelijkheden voor het onderling pastoraat. Het lijkt ons aangewezen dat juist het kerkbestuur bijzonder begaan is met het scheppen van de voorwaarden voor de concrete betrokkenheid van parochianen op elkaar. Het betreft niet alleen de zorg voor het scheppen van voldoende ontmoetingskansen, maar evenzeer het erop toezien dat niemand uit het gemeenschappelijke zicht dreigt te verdwijnen. De parochianen die in een of ander opzicht het meest behoeftig zijn, mogen daarbij rekenen op meer dan doorsnee aandacht.

Uitstraling: ten vierde dient het kerkbestuur zorg te dragen voor de pastorale uitstraling van de parochie in de plaatselijke maatschappelijke context. In hoeverre is de parochie ook betrokken bij het wel en wee van medemensen die niet tot de parochie horen en in hoeverre is de parochie ook voor hen een getuige van Gods menslievendheid? Op dit punt raakt het pastoraat aan de diaconale opdracht van een parochie.

Geestelijke groei: we besluiten met de nadruk erop te leggen dat het de gezamenlijke zorg van alle parochianen is dat de geestelijke groei van een parochie nooit ophoudt. Die groei staat in het pastoraat centraal en dringt vragen met betrekking tot ledenaantal, financiën, kerkbezoek e.d. naar de achtergrond. Van belang is dat mensen behoefte hebben aan spiritualiteit. Daarom is de meest centrale vraag hoe de

parochie meer en meer een “zingeving-gemeenschap” worden kan, dat is een gemeenschap waarin gelovigen elkaar van dienst zijn bij het plaatsen van ieders levensverhaal in het “goede perspectief”. Het pastoraat is erop gericht dat we met elkaar steeds meer een *gemeenschap in de Geest* worden. Die Geest daagt ons uit te doen wat er gedaan moet worden, maar schenkt ons evenzeer de vreugde en de kracht om die opdracht aan te kunnen.

Een kleine kerk als de onze, met haar overzichtelijke gemeenschappen, biedt in dat opzicht bijzondere kansen. De korte lijnen naar elkaar en naar de pastores toe kunnen een voordeel zijn bij het ontwikkelen van een goede band met elkaar. Alleen dreigt het gevaar het hoofdaccent in het parochieleven op de gezelligheid gaat vallen en dat doet afbreuk aan haar roeping en zending. Daarom moet de geestelijke groei als uitdaging voorop blijven staan.

Het kerkbestuur staat ten dienste van de geestelijke groei en zal ook de eigen spiritualiteit bewaken. Het gebed en/of de korte schriftlezing waarmee de bijeenkomsten van een kerkbestuur aanvangen, zijn meer dan randversieringen. Ze willen de deelnemers in de goede brengen om met elkaar van gedachten te wisselen. Bovendien kan het belangrijk zijn dat een kerkbestuur af en toe de tijd neemt om een bezinningsdag te houden met elkaar. Op zo'n dag staat dan niet de organisatie van de parochie centraal, maar Degene en degenen voor wie men zich inzet. Het verdiepen van deze innerlijke relatie kan in ruime mate bijdragen aan de creativiteit in het parochiegebeuren.

Een bijzondere zorg dient uit te gaan naar die gelovigen die om wat voor redenen dan ook aan de rand van de kerkgemeenschap terecht zijn gekomen. Het vraagt moed om opnieuw contacten te leggen en geduld om hen de ruimte te geven om opnieuw aan de eigen band met parochie en kerk te gaan werken. Voorwaarde is dat vanuit de parochie het signaal wordt uitgestuurd dat men “erbij hoort” en dat men altijd welkom is. Een zelfde bekommernis dient uit te gaan naar kinderen en jongeren. Zij moeten zich thuis kunnen voelen in de parochie. Gastvrijheid is alle geval de sleutel voor een parochie om het geheel in beweging te krijgen en te houden.

De pastor in de geestelijke verzorging

12. Pastoraat en geestelijke verzorging

Vooraf in instellingen voor gezondheidszorg, maar ook in bepaalde maatschappelijke instituties zoals leger of gevangenis, is men de laatste jaren meer over *de geestelijk verzorger* gaan spreken dan over de pastor. Toch zijn deze geestelijk verzorgers zeer vaak pastores met een kerkelijke basis en opdracht. In bepaalde gevallen wordt van deze kerkelijke zending echter afgezien. De geestelijk verzorgers zien zich bij de mensen die bij hen aankloppen om raad geconfronteerd met een groot scala aan levensbeschouwingen en een nog grotere diversiteit aan ideeën daaromtrent. Hun publiek is een selectie uit de moderne samenleving, waar de kerken al lang niet meer het monopolie hebben op het levensbeschouwelijke debat. Daarom kan de geestelijke verzorging ook geen ander doel hebben dan dat de gesprekspartner in het reine komt met de eigen levensbeschouwing. Uitdrukkelijk spelen de levensbeschouwelijke vragen een sterke rol in crisissituaties van ziekte, sterven en overlijden van een geliefde. De geestelijk verzorger bezit de professionaliteit om mensen te begeleiden in het zoeken naar de eigen antwoorden op de zinvragen, die op die momenten met meer dan gewone nadruk aan de oppervlakte komen. Dat het ontwikkelen van deze antwoorden uitdrukkelijk ook in een niet christelijk-gelovige richting kan gaan, onderscheidt de geestelijke verzorging van het pastoraat.

Terecht wordt over het algemeen aan kandidaat geestelijk verzorgers de voorwaarde gesteld dat zij voor zichzelf een duidelijke levensbeschouwelijke identiteit hebben. Als de geestelijk verzorger een kerkelijke zending meekrijgt vanuit de eigen kerk, is dat onder andere daarvan een teken. Zo'n zending is echter ook een uiting van de maatschappelijke belangstelling van de kerk, die zich mede verantwoordelijk weet voor een algemene cultuur van diepgang en levenskwaliteit. Overigens wordt de kerk door de inbreng van de ervaring van geestelijk verzorgers in niet geringe mate zelf ook verrijkt.

De geestelijk verzorger die vanuit de kerk een zending meekrijgt, is op de eerste plaats een gelovige, eventueel een ambtsdrager, die de professionele kennis en vaardigheden in huis heeft om anderen bij te staan bij hun levensverheldering. Als kerk zijn wij dan ook zeer verheugd over het feit dat een aantal oud-katholieke ambtsdragers in de geestelijke verzorging werkzaam is en wij hopen dat dit in de toekomst ook het geval zal blijven. Het blijft in elk geval één van de uitgangspunten van ons beleid.

Tot slot

Mensen weten in hun hart wel dat de echte zin van het leven gelegen is in de liefde voor elkaar en het omzien naar elkaar. En eigenlijk weet een mens ook wel dat hij zich op heilloze wegen begeeft als hij niet ingaat op deze diepe inspiratie van zijn hart. In de geschiedenis die de Barmhartige Herder met mensen samen schrijft, blijkt die betekenis als vanzelfsprekend met het leven meegegeven. Het is een roeping en een opdracht die wij als een schat in broze vaten dag na dag met ons mee mogen dragen.

De blijde boodschap van Jezus, de verrezen Christus, zet ons in deze maatschappij wel eens op het verkeerde been. Pastoraal doen en laten staan soms haaks op wat de heersende cultuur ons voorhoudt. Het woord van het kruis is dwaasheid voor wie verloren gaan, maar het is de kracht van God voor die behouden worden. Joden eisen tekenen en Grieken zoeken wijsheid, zegt Paulus (1 Kor. 1,18-25). Vandaag is het niet anders, mensen zijn in nood en kijken uit naar concrete solidariteit die welzijn, geluk en heil bewerkt. In het kader van het pastoraat, zoals we het hiervoor hebben beschreven, mag men zulke concrete solidariteit verwachten. Mensen zijn op zoek naar "de wijsheid" die hun leven zin geeft. Pastoraat is eveneens samen op zoek gaan naar die levenswijsheid. Maar het belangrijkste van het pastoraat is noch met die solidariteit, noch met dat samen zoeken gegeven; het belangrijkste is de liefde die ons in de gekruisigde en verrezen Christus wordt geopenbaard. Die liefde zonder weerga die ons leven draagt en schraagt en het hart vormt van het pastoraat. Die liefde mag in onze pastorale omgang met elkaar ervaren worden.

Wanneer de Vreemdeling met de leerlingen in Emmaüs het brood breekt, dan is het precies die liefde die de leerlingen de ogen opent (Lc. 24,31). Die onvoorwaardelijke liefde is "de dwaasheid van God", die wijzer is dan alles wat mensen vermogen. God blijkt niet te kunnen weerstaan aan de verleiding om van ons en van onze wereld te houden. Die "zwakke God" is sterker dan de mensen (1Kor.1,25). Tegen elke dood in reiken de liefde en de trouw van de Enige naar een toekomst zonder einde. De kern van alle pastorale handelen is het getuigenis van die liefde. Vanuit die liefde verstaat het pastoraat de kunst te bouwen aan een kwaliteit van leven die blijvend mag heten. We moge ons gelukkige mensen weten wanneer we ons hart daarvoor kunnen openen.

Daarom danken wij, met Paulus de apostel, dat *gij in Christus Jezus zijt, die ons van Godswege geworden is: wijsheid, gerechtigheid, heiligmaking en verlossing, opdat vervuld zou wordt zoals geschreven staat: Wie roemt, roeme in de Heer (1Kor 1, 30-31).*

Utrecht en Haarlem,
feest van de opdracht van Heer
2 februari 2002

Joris A.O.L. Vercammen

Jan Lambert Wirix-Speetjens

Enkele achtergrondgegevens

Hieronder volgen per paragraaf enkele verwijzingen naar (meestal) Baarnrecente literatuur en documentatiebronnen, die bij het schrijven van deze brief onder handbereik waren. Dat er meer literatuur een rol heeft gespeeld op de achtergrond spreekt vanzelf.

1. Beleidsplan Collegiaal Bestuur, uitgegeven augustus 2000 door het Bisschoppelijk Bureau. De citaten zijn resp.terug te vinden op pagina 3, 10 en 18 van het Beleidsplan.
2. Tieleman, D. *Geloofscrisis als gezichtsbedrog. Spiritualiteit en pastoraat in de postmoderne cultuur*. Kampen, 1995.
Visser, J. e.a. *Staat de kerk haar eigen boodschap in de weg?* Amersfoort, 1998.
3. Zie o.a. Heeswijck, G. van. *Tussen afbraak en verlangen. Christendom in een postmoderne tijd*. Baarn, 1997.
Schillebeeckx, E. *Mensen als verhaal van God*. Baarn 1990
4. Schillebeeckx, E. a.w.
5. Delobel, J. e.a. *Vroegchristelijke gemeenten. Tussen werkelijkheid en ideaal*. Kampen, 2001.
6. Heitink, G. *Pastorale zorg. Theologie, differentiatie, praktijk*. Kampen, 1998.
Heitink, G. *Praktische theologie. Geschiedenis, theorie, handelingsvelden*. Kampen 1993.
Wissink, J. Het belang van het pastoraat in de kerk. *Lezing voor de synode van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland*. Hilversum, 28 november 2000.
7. Zie o.a. Miskotte, H.H. *Pastor en profeet. Over de andere kant van het pastoraat*. Baarn, 1992.
Heitink, G. 1998 en ook Heitink, G. *Pastoraat als hulpverlening. Inleiding in de pastorale theologie en psychologie*. Kampen 1979.
8. Menken-Bekius, C. *Werken met rituelen in het pastoraat. Een praktisch-theologisch onderzoek*. Kampen, 2000.
9. Geest, H. Van der, *Van hart tot het. Zielzorg in praktijkvoorbeelden*. Kampen, 1983, specifiek p.205 e.v.
De gespreksgroepen tijdens de Advent 2001 bespraken: Fijen, L. *Het wonder van Maartensdijk. Hoe een kleine gemeenschap leeft met God*. Baarn, 2001.
Lanser-van der Velde, A. Tieleman, D. Jonker, E. (red) *De praktische vorming van de pastor*. Praktische Theologie, Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen, 2001-2.
10. Derksen, N. De spiritualiteit van de pastor zelf. In: Bouwman, K. en Bras, K. (red) *Werken met spiritualiteit*. Baarn, 2001, p.47-56.
Bras, K. Vacare - De grondhouding van de pastor. In: Bouwman, K en Bras, K. a.w. p. 67-76.
Zuidberg, G. *De god van de pastor. Onderzoek naar de spiritualiteit van pastores*. Utrecht, 1997.
11. *Statuut voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland. Derde herziene uitgave - 1984*.
12. Zie o.a. Menken-Bekius, C. (red) *Pastoraal als geestelijke verzorging in het algemeen ziekenhuis*. Praktische theologie, Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen, 2000-4.
Jenner, J.A. e.a. (red.) *Wel Bezorgd. Geestelijke verzorging en gezondheidszorg*. Kampen, 1998.

De bijbelcitaten in de herderlijke brief zijn alle genomen uit de oud-katholieke/NBG-vertaling van 1953.

Aan het tot stand komen van deze brief werkten mee: A.C.H.Berlis, A.de Haart-Wijker, A.J. Glazemaker, J.V. Kinneging, H. Münch, A. Paasen, J.W. van Peer, C.J. Schenk, J.P.van der Steen, M.L.Tanke-Keman, E.M.P.P.Verhey, J. Visser, W.J. Woltjer.

Bisschoppelijk Bureau
van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland
Kon.Wilhelminalaan 3
3818 HN Amersfoort.
Telefoon (033) 462 08 75
E-mail adres: info@okkn.nl

Website: www.okkn.nl

De Herderlijke Brief werd uitgegeven in de reeks informatiebrochures van het Oud-Katholiek Publiciteitsberaad. Amersfoort 2002.

Fotoverantwoording:

Frontpagina: Wim van der Ende
Pagina 15: Coen van Kasteel
Overige fotos: Paul van Wouwe